

Samisk nasjonaldag i skolen: Mellom feiring og markering

AV TORJER A. OLSEN OG HILDE SOLLID

Den samiske nasjonaldagen 6. februar blei innstifta i 1992 til minne om det første samiske landsmøtet eller folkemøtet i Trondheim i 1917. I dag er dagen flere steder i landet blitt en viktig dag for å lage en markering og ha en anledning til å ta opp et samisk innhold i undervisninga. Vi går i denne artikkelen inn på den samiske nasjonaldagen som ritual på skolen. Teoretisk sett ser vi til ritualperspektiver fra Cathrine Bell, performativitetsteorier fra Judith Butler og artikulasjonsbegrepet fra Greg Johnson. En viktig kontekst er det samiske samfunnets plass i den norske skolen. Samisk innhold i skolen er generelt i en prosess av å bli sterkere betona gjennom læreplaner og økt interesse i praksisfeltet (Olsen & Andreassen 2018). Som en del av dette er nasjonaldagen blitt stadig viktigere. Vi ser på hvordan dagen blir markert eller feira i to ulike skoler, på ulike læringsressursers behandling av den samiske nasjonaldagen, og setter dette i en større sammenheng av skolens behandling av samiske og urfolksrelaterte tema i undervisninga.

Nøkkelord: Skoleritualer, samisk innhold i skolen, urfolksutdanning, samisk nasjonaldag

INNLEDNING

Den samiske nasjonaldagen 6. februar blei innstifta i 1992 til minne om det første samiske landsmøtet eller folkemøtet i Trondheim i 1917. I dag er dagen flere steder i landet blitt en viktig dag for å feire. Mange skoler lager markeringer og bruker dagen til å skape en anledning for å ta opp et samisk innhold i undervisninga. Samtidig er samisk innhold i

skolen i ferd med å bli sterkere betona i læreplanverket. Vi argumenterer i denne artikkelen for at det foregår en ritualisering av samisk nasjonaldag i skolen. Målsettinga med artikkelen er å bidra til kunnskap om samisk nasjonaldagsfeiring i skolen og sette feiringa i sammenheng med føringer i læreplanverk om samisk innhold i skolen.

Når det gjelder samisk innhold i skolen, foreligger det noen generelle føringer og utfordringer. Norge sin ratifikasjon av ILO-169 (Konvensjon om urfolks og stammefolks rettigheter) i 1990, Sameloven fra 1987 og Sameparagrafen som blei lagt til Grunnloven 1988, gir alle føringer for at skolesystemet skal gi utdanning *til* samiske elever og *om* samisk historie, samfunn og rettighetssituasjon til alle elever i skoler i Norge. Disse rettslige forordningene viser at staten har et særskilt ansvar for forvaltning og ivaretaking av samisk språk og identitet. Skolen er en av de viktigste arenaene for at staten kan forvalte sitt ansvar. I den nye *Overordnet del* av læreplanen, som blei vedtatt i 2017 og som ligger til grunn for de nye læreplanene som kommer i 2020, er dette gjort eksplisitt (Kunnskapsdepartementet 2017). Det er i liten grad gjort empiriske undersøkelser av i hvor stor grad det samiske innholdet i utdanningene i praksis kommer ut til elevene, men analyser av både lærebøker (Gjerpe 2020; Olsen 2017; Aamotsbakken 2015) og tidligere læreplaner (Folkenborg 2008; Gjerpe 2017; Olsen & Andreassen 2018) viser at samisk innhold er en utfordring for utdanningssystemet. Lærebøkene tenderer til å gi en lite presis beskrivelse av samisk samfunn og historie, eller til ikke å nevne samiske forhold (Gjerpe 2019; 2020; Olsen 2017). Læreplanene har i økende grad tatt inn samiske forhold. Tidligere utgaver har imidlertid gitt mangelfulle eller upresise beskrivelser (Olsen & Andreassen 2018). Denne tendensen kan omtales med ord som mangel, fravær, stillhet og/eller marginalisering. Om det er strategier eller bevisste valg som ligger til grunn, kan diskuteres.

Vi har som utgangspunkt at feiringa eller markeringa av den samiske nasjonaldagen er en i økende grad regelmessig ritual-liknende aktivitet på skolen, og at denne er i ferd med å bli formalisert. Vi spør om det skjer en form for ritualisering. For å belyse dette spørsmålet gjør vi tre empiriske nedslag. For det første skal vi se på ressurshefter for

lærere og hvordan de oppfordrer til markering av den samiske nasjonaldagen. Selv om disse ressursheftene ikke er direkte førende for hva som faktisk skjer i skolen, viser de hvilke diskurser som finnes i et språk og en form som ønsker å legge føringer. For det andre skal vi se nærmere på hvordan to skoler markerer eller feirer nasjonaldagen i 2019. Den ene skolen er en barne- og ungdomsskole og befinner seg i et lite lokalsamfunn som under fornorskningspolitikken blei ramma hardt. Bygda består av en fleretnisk befolkning – norsk, samisk og kvensk/norskfinsk. Skolen følger samisk læreplan. Den andre skolen er en videregående skole som befinner seg i et norsk grenseområde til flere samiske områder, og som både har en dominerende norsk tilstedeværelse og enkeltelever med ulik grad av samisk sjølidetitet. Skolen følger norsk læreplan.

Som forskere og (lærer)utdannere i en nordnorsk kontekst har vi gjennom år fått erfaring med både samiske tema i skolen generelt og nasjonaldagsfeiring mer spesielt. I tillegg til at vi har vært til stede på hver vår skole i 2019 for å samle inn data gjennom deltakende observasjon, har vi begge vært til stede på mange markeringer av dagen på ulike skoler tidligere, og også utveksla erfaringer med andre foreldre og forskere. Vi har også fått anledning til å sette både vår systematiske forskning og våre inntrykk i en større sammenheng. Artikkelen er en del av et større forskningsprosjekt om urfolk og medborgerskap i skole og utdanning i Norge, Sverige, Australia og New Zealand. I den norske delen er fokus på praksiser knytta til samisk innhold i skolen og de bærende ideene som kommer til uttrykk i disse. Prosjektet som sådan dreier seg om store tema, om hvordan skolesystemer i ulike land med urfolk behandler urfolk og urfolksutdanning. Vi har i et arbeid (Sollid & Olsen 2019) utvikla en modell for feltet urfolk og utdanning, og argumenterer for at det befinner seg i et grensesnitt med gråsoner mellom utdanning *for* urfolk og utdanning *om* urfolk. Videre ser vi at utdanningsfeltet i Norge er prega av en tendens til indigenisering. For majoritetsskolen vil det si at samiske tema og rettigheter får større anerkjennelse og plass. For den samiske skolen vil det si at opplæringa stadig mer tydelig markerer et brudd med fornorskningspolitikken ensretting samtidig som samiske perspektiver

blir en basis for skolens arbeid. I denne artikkelen går vi videre og gir et innblikk i ett av de temaene som vi har møtt gjennom vårt feltarbeid. Det empiriske arbeidet baserer seg på neksusanalyse (jf. Scollon & Scollon 2004; Lane 2014). Denne typen diskursanalyse begynner med å se på handlinger som interaksjon som er situert i tid og rom for å utforske mer overordna samfunnsspørsmål. Et viktig premiss for neksusanalysen er at handlinger som skjer her og nå, har forbindelseslinjer til fortiden og de peker også inn i framtiden til hva som kan komme. Markeringa av den samiske nasjonaldagen er, slik vi ser det, blitt et uttrykk for hvordan skoler forholder seg til de samiske samfunnene, til samene som del av det norske samfunnet, samt for hvordan skolene driver og legger til rette for undervisning om samiske forhold.

SAMISK NASJONALDAG – HISTORISK BAKGRUNN

6. februar 1917 var det samla over hundre delegater fra ulike deler av Sápmi/Sábme/Saepmie i metodistkirka i Tråante/Trondheim. De fleste var fra det sørsamiske området. Initiativtakerne til møtet var Elsa Laula Renberg fra Hattfjelldal og Daniel Mortensson fra Røros. Begge disse var knytta til reindrifta og begge hadde familier på begge sider av landegrensa mellom Norge og Sverige. På møtet var det særlig reindriftematikk og grensekryssing som var på dagsorden, samt overordna spørsmål om samenes situasjon og rettigheter i de to nasjonalstatene. Skole- og språkspørsmål blei også diskutert (Borgen 1997:34). Året etter blei det arrangert en oppfølger til møtet, denne gangen i Staare/Østersund.

1917-møtet var ikke den første politiske samlinga på tvers av de samiske samfunnene. Allerede rundt århundreskiftet hadde de første samiske «nasjonale strategene» (Zachariassen 2012) gjort seg gjeldende innafor politikken. Disse utgjorde en slags første samepolitisk bølge. Viktig her var motstanden mot den rådende fornorskningspolitikken. Framveksten av det moderne Norge etter frigjøringa fra Danmark og den kommende unionsoppløsning bar med seg sterke nasjonale – kanskje mer korrekt nasjonalistiske – strømninger i Norge. En del av

disse strømningene innebar en uttalt politikk for å gjøre minoriteter til en integrert del av det norske folket. I praksis betydde dette en assimileringpolitikk blant anna retta mot samene og kvenene/norskfinnene, og mot samisk og kvensk/norskfinsk språk og kultur. De samiske nasjonale strategene, deriblant Isak Saba og Anders Larsen, kjempa for de samiske språkene og en styrka samisk sjølfølelse. Dette skjedde gjennom egne publikasjoner og en politisk kamp innafor det norske systemet. Saba blei valgt til Stortinget (Lien 2018; Zachariassen 2012). En viktig side av disse bestrebelsene var nettopp at det blei etablert og institusjonalisert en samisk motstandskamp (Lien 2018).

Det er likevel Trondheimsmøtet og Elsa Laula Renberg som for ettertida blir huska som det viktigste store steget mot ei samepolitisk samling. Fra 1912 hadde den samiske politiske kampen opplevd stillstand. Det neste steget skulle komme fra sørsamisk område. Da Renberg, Mortensson og de andre initiativtakerne arrangerte møte i Trondheim i februar 1917, kom de fleste deltakerne fra sørsamisk område, fra både svensk og norsk side av grensa. Dette er beskrivende for hvordan sørsamene for en stor del levde på begge sidene av statsgrensa, med reinflokker som flytta sesongvis. Grunnlaget for møtet var endringer i forholdene for reindrifta. Felleslappeloven fra 1883 hadde gitt jordbruket langt bedre betingelser enn reindrifta i de samme områdene, og hadde gjort det vanskeligere å drive med rein (Borgen 1997). I tillegg diskuterte de spørsmål knytta til skolen, om skoleordning for barn i reindrifta, samt hvorvidt samiske barn burde lære henholdsvis norsk eller svensk på skolen (Borgen 1997:60–64). Videre var et tema samlinga av samer på tvers av geografi og statsgrenser, noe som i diskusjonen viste at det langt fra var et enhetlig syn blant deltakerne (Lien 2018).

Møtet i Trondheim i februar 1917 representerer altså et politisk engasjement for å forbedre situasjonen for samene på tvers av landegrenser. Da det i 1992 blei vedtatt på samekonferansen i Helsinki at 6. februar skulle være Sámi álbmotbeaivvi, samisk nasjonaldag, falt valget på en dag med en sterk politisk arv. I 1993 blei dagen markert for første gang. Det har vært en del diskusjon om begrepsbruken, særlig rundt forskjellen på begrepene «nasjon» og «folk». Lenge blei dagen omtalt

som «Samefolkets dag». I dag er det imidlertid både enighet om at oversettelsen «samisk nasjonaldag» er den beste og et ønske fra Sametinget om at det er sistnevnte som skal brukes (Lien 2018). Sametinget viser til at den svenske oversettelsen av vedtaket fra Helsinki brukte betegnelsen «nationaldag», og argumenterer for at det er den beste oversettelsen og for at begrepet nasjon ikke forutsetter en egen samisk statsdannelse (Sametinget.no). Vi vil derfor bruke denne betegnelsen.

Innføringa av den samiske nasjonaldagen skjer i en bestemt kontekst. 1980- og 1990-tallet kommer i Norge med flere endringer når det gjelder den statlige anerkjennelsen av de samiske samfunnene. I 1988 vedtok Stortinget den såkalte Sameparagrafen (paragraf 110a) i Grunnloven: «Det paaligger Statens myndigheter at lægge Forholdene til Rette for at den samiske Folkegruppe kan sikre og utvikle sit Sprog, sin Kultur og sit Samfundsliv». At Grunnloven blei endra på denne måten, var et markant uttrykk for en endring av statens offisielle politikk, samt for en offisiell anerkjennelse av samene. Året etter blei Sameloven gjort gjeldende. Med denne blei samisk og norsk likeverdige språk. Både Sameparagrafen og Sameloven var sentrale forutsetninger for den seinere utviklinga i utdanningspolitikken knytta til samiske og urfolksrelaterte temaer. I 1990 ratifiserte Norge ILO-169 *Om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater*. Konvensjonen understreker både urfolks rett til utdanning og at urfolk har rett til å delta i utforminga og drifta av utdanningsprogrammer. Ei viktig side ved at Norge ratifiserte ILO-konvensjonen, er at det innebærer ei formalisering av Norges aksept av samene som urfolk.

I 2003 ble 6. februar offisiell flaggdag i Norge. Det foreligger – utover flagging – ingen institusjonelt bestemt måte å feire eller markere dagen på. Dette betyr at det er stor frihet i hvordan ei markering kan foregå. Spesielt i byer og på steder med et visst antall samer i befolkninga er det i dag vanlig at det er offentlige arrangementer i form av folketaler, konserter og offisielle markeringer. Det er i hovedsak skoler og barnehager som har blitt arenaer for markeringer og feiringar. I økende grad, og etter alt å dømme i takt med økende anerkjennelse av samenes plass i det norske samfunnet, har den samiske nasjonaldagen blitt et fast

innslag i skoler og barnehager. Ikke desto mindre, mangfoldet er stort når det gjelder hvordan markeringene eller feiringene foregår. Dette henger etter vår erfaring sammen med en viss usikkerhet blant lærere om hvordan å forholde seg til dagen som skolehendelse.

TEORETISKE PERSPEKTIVER

Feiringa og markeringa av den samiske nasjonaldagen har etter vår mening rituelle trekk – uten at vi kan kalle det for et ritual. Cathrine Bell (1997) skriver om ritual-liknende aktiviteter for å beskrive aktiviteter og handlinger som i større eller mindre grad er ritualiserte uten at de er eksplisitt definert – eller utført – som ritualer. Det ritualiserte ved aktivitetene det snakkes om, kan være at de i større eller mindre grad bruker symboler, er regelmessige, formaliserte, repeterte og performative (Bell 1997:138). Symbolbruken vil vi her knytte til hvordan handlingene kommuniserer mening og – kanskje mer korrekt – artikulerer en bestemt form for holdning eller relasjon til samiske forhold og samfunn. Til det formaliserte ligger at aktivitetene følger et mer eller mindre definert og uttalt sett av regler eller retningslinjer. Dette knytter seg gjerne til repetisjonen og regelmessigheten, til at aktiviteten blir gjentatt, gjerne ut fra bestemte tider eller sykluser. Når det gjelder det performative ved ritual-liknende aktiviteter, har dette en rekke dimensjoner. Innafor ritualteorien er performance sett i sammenheng med hvordan ritualer og ritual-liknende aktiviteter har likhetstrekk med teater, «dramatiske spetakler» og offentlige hendelser (Bell 1997:159). Vi vil i tillegg se til Judith Butlers (1999) ideer om hvordan kjønn og seksualitet har en performativ dimensjon knytta til sanksjoner. Det vil si at det går an å «gjøre sitt kjønn» feil, altså å handle i strid med hva som er de definerte og noen ganger uttalte reglene eller kodene for ulike kjønn. Dette kan føre til sanksjoner av ulike slag, som mobbing eller nedsettende språkbruk. Også etnisitet har en performativ dimensjon med sanksjoner som kan se ut til å være tilsvarende den for kjønn som praksis (Olsen 2018).

Det finnes etter hvert noe forskning om felles skolemarkeringer og høytidsarrangement, eksempelvis internasjonal uke, jule- og påske-

feiring og nasjonaldager, (jf. Dewilde et al. 2017; Haakedal 2009; Niemi & Hotulainen 2016; Niemi, Kuusisto & Kallioniemi 2014). Dette er altså ritualiserte praksiser som berører hele skolen og som gjennomføres på regelmessig basis. Felles markeringer på skoler kan på den ene siden kritiseres for å bidra til kulturell essensialisering og andregjøring. Hoffman (1996) beskriver en opplevelse av «hallway multiculturalism» på en amerikansk skole, der vegger med publiserte elevarbeider tematiserer verdier som toleranse, respekt, mangfold, forskjellighet og individualisme. Hoffmans opplevelse var likevel ikke utelukkende positiv, og hun problematiserer om effekten av slike skolearbeid drar i retning av kulturell konformitet. På den andre siden kan slike skolemarkeringer bidra til fellesskap og tilhørighet til skolen (Niemi & Hotulainen 2016), og også interkulturell kompetanse (jf. Niemi, Kuusisto, Kallioniemi 2014). Mens Hoffman (1996) skriver ut fra et forskerperspektiv, ser Dewilde et al. (2017), Niemi & Hotulainen (2016), og Niemi, Kuusisto & Kallioniemi (2014) på deltakeres erfaringer. De viser at skoleledelse, foreldre og elever som deltar på en norsk skoles årlige markering av internasjonal uke oppleves som positiv, samtidig som deltakerne viser kritiske refleksjoner om hvordan en slik felles markering kan unngå eksotisering. Til tross for at deltakernes opplevelser og refleksjoner er både interessante og viktige, fokuserer vi i denne artikkelen på å analysere diskurser i tre handlinger i tilknytning til nasjonaldagsfeiringa. De ulike empiriske nedslagene våre viser at «samiskhet» kan uttrykkes og ulike sider ved samisk identitet, historie, kultur og samfunn kan betones i ulike sammenhenger. Vi ser dette som ulike artikulasjoner, som gjerne finnes i flertall, og som gjerne kan både harmonere og disharmonere (Johnson 2008).

TO EMPIRISKE NEDSLAG

I det følgende skal vi se nærmere på to typer handlinger som forholder seg til samisk nasjonaldag på ulikt vis. Den første er ressurshefter for lærere og hva disse ressursene sier om samisk nasjonaldagsfeiring. Den andre er markeringer av samisk nasjonaldag på to skoler i Nord-Norge.

Det er ingen direkte link verken mellom ressursheftene og skolenes praksis, og heller ikke mellom skolene. Det er likevel interessant å se på den ene siden hvordan normative tekster anbefaler å feire 6. februar, og på den andre siden hva to skoler faktisk gjør denne dagen. De blir alle uttrykk for skolepraksiser – anbefalte og utførte – relatert til den samiske nasjonaldagen spesifikt og samisk innhold i skolen generelt.

Samisk nasjonaldag i ressurshefter

Samisk nasjonaldagsfeiring er en konkret og avgrensa hendelse som gjentas årlig. Å markere nasjonaldagen kan gjøres både på tross av og i forlengelse av skolens øvrige aktiviteter og praksiser knytta til samiske forhold. Etter at samisk nasjonaldag ble formelt etablert, oppsto det et behov for veiledende ressurser til lærere i barnehager og skoler om hvordan de kunne markere/feire dagen. Dette ble tydeliggjort ved innføringa av Rammeplan for barnehagen og det nye læreplanverket for skolen som ble innført i 1997. Ennå i dag er det stor interesse for læringsressurser. Vi skal se på tre av læringsressursene som er tilgjengelige, som representerer og er uttrykk for ressurser fra ulike nivåer.

Beate Børresens bok *Høytider og høytidsfeiring* (1997) har førskolelærer- og lærerstudenter som sin målgruppe, og utgangspunktet for boka er at både rammeplan for barnehagen og læreplan i kristendomskunnskap med religions- og livssynsorientering legger større vekt på høytider og høytidsfeiring. Som innledning løfter Børresen både fram hvilke funksjoner høytider kan ha for ulike kulturer og religiøse grupper, og at for barnehager og skoler kan slike høytider være mulige dører inn til kulturen eller den religiøse gruppa (Børresen 1997:12). Med dette understrekes et utenfraperspektiv, og Børresen skiller tydelig mellom gruppas feiring og skolens markering. Gjennom markering kan barn og unge lære gjennom sentrale sider ved selve høytida, men også om verdi- og kulturgrunnlag i videre forstand. Hun legger vekt på betydninga av å jobbe både praktisk og teoretisk med høytidene, og at dette gir anledning til tverrfaglige aktiviteter. Når det gjelder samenes nasjonaldag, kommenterer Børresen at siden dette er en ny nasjonaldag, er det ikke noen etablerte tradisjoner. Hun nevner likevel at i samiske

områder har mange fri fra skole og arbeid, og det er vanlig å feire med festmøter med nasjonalsang, taler og underholdning (Børresen 1997:126). Hun viser særskilt til feiringa i Oslo der det blir satt opp lavvo og arrangert leker som lassokasting for barna, og der det er festmøte på kvelden. Som inspirasjon til studentene som er målgruppa for boka, presenterer Børresen samiske artefakter som kofte, det samiske flagget, kaffeposer, kniv i slire og duodji. I tillegg nevner hun samiske leker, den samiske nasjonalsangen, og hun har med oppskrift på biđos (reinkjøttsuppe) og samisk tynnlefse. Det er ingen klare beskrivelser av hvordan barnehagen eller skolen kan bruke disse samiske symbolene, men trolig er de nevnt som mulige utgangspunkt for pedagogisk og faglig arbeid. Som vi skal se, nevnes flere av de samiske artefaktene også i de to neste ressursene.

I 1997, i forbindelse med læreplanreformen, kom det for første gang ut en egen parallell og likeverdig samisk læreplan for skoler i kommuner i det samiske språkforvaltningsområdet. Planen var for en stor del den samme som den som gjelder i den norske skolen forøvrig, men den var skrevet på nordsamisk og hadde egne planer i flere fag der det samiske innholdet var styrka. I tillegg var også læreplanene for majoritetsskolen noe styrka når det gjelder samisk innhold. Dette førte til et behov for læringsressurser til undervisning om samiske tema. Utdanningsdirektoratet tok i samarbeid med Samisk høgskole derfor initiativ til ressursheftet *Gávnos* som kom ut første gang i 2007 (Utdanningsdirektoratet [2007]). Heftet skulle være «til støtte og inspirasjon for skoleledere og lærere i hele Norge i arbeidet med det samiske innholdet i Kunnskapsløftet», og det har blant anna ideer til elevaktiviteter knytta til de ulike temaene. *Gávnos* er seinere kommet i ny versjon (Utdanningsdirektoratet 2015), og her er foreslåtte elevaktiviteter som var med i 2007-utgaven tatt ut. Ser vi på 2007-utgaven, er 6. februar først og fremst behandla som et samfunnsfaglig tema. I seksjonen om samfunnsfag kommer det informasjon om samisk nasjonaldag og den historiske bakgrunnen for den. Interessant er å se at dagen refereres til som «Samefolkets dag», samt at de foreslåtte ideene om elevaktiviteter er særlig knytta til urfolksbegrepet, flagget og na-

sjonalsangen. I tillegg gis det eksplisitte ideer om markering av den samiske nasjonaldagen. Elevene kan «markere Samefolkets dag 6. februar med ulike aktiviteter som utedag i lavvo, samiske sanger, eventyr og andre forteljingar». Her er det bare forslag som blir gitt, men det er lett å peke på at det er lavvoen – det tradisjonelle samiske teltet - som blir trukket fram, slik som i Børresen (1997). Lavvoen er tradisjonelt sett først og fremst brukt knytta til reindrifta og en innlandssamisk kulturell sammenheng. Forslaget om utedag i lavvo peker også i retning av et innenfraperspektiv ettersom det ikke er ventelig at skoler uten særskilt tilknytning til samisk kultur har tilgang til lavvo i skolens nær-område.

Sametinget har også en ressurside der det gis informasjon om nasjonaldagen og en rekke lenker til media, blogger og læringsressurser (Sametinget 2019). En av de læringsressursene som det lenkes til, er et ressurshefte som handler om den samiske nasjonaldagen i barnehagen (Ovttas 2014). Ettersom det ikke skiller spesielt mellom barnehagen og skolen på Sametingets ressurside, velger vi å ta med denne ressursen her. Ovttas er en nettside med samiske læringsressurser. Ressursheftet er kortfatta og til forskjell fra de to første ressursene er teksten både på nordsamisk og norsk. Det første punktet i heftet er teksten til «Sámi sóga lavlla», altså den samiske nasjonalsangen (kun på nordsamisk). Videre er en beskrivelse av formålet med aktivitetene som foreslås, og tips om innhold til en lek der barna i samarbeid med voksne avholder et samisk landsmøte. En annen konkret aktivitet som nevnes, er å lage det samiske flagget. Deretter listes det opp andre mulige ressurser, samt noen konkrete tips til hvordan dagen kan markeres: «Hvordan feires vi denne dagen? Det samiske flagget heises, og vi pynter oss med samiske klær. Vi spiser god samisk mat og går i kirka» (Ovttas 2014). Her er det flere ting å trekke fram. Det ene er at dette henvender seg tydelig til samiske barnehager, til noen som er en del av samme fellesskap som forfatteren. Det er «vi» som feires. Å pynte seg «med samiske klær» understreker også innenfraperspektivet. Flagget blir nevnt som en nærmest sjølsagt størrelse, noe som viser den sterke plassen det har som symbol. Innholdet i den foreslåtte leken viser tilbake til den historiske

bakgrunnen for dagen. Til sist er det åpenbart verdt å nevne det siste som står, om å gå i kirka. Det er ingen utbredt tradisjon for å gå i kirka på 6. februar. Det er flere steder samiske gudstjenester på søndagen nærmest nasjonaldagen, men at skoler eller barnehager skulle gå i kirka som en fast praksis på 6. februar, er nok ikke innført. At det første samiske landsmøtet blei avholdt i ei kirke, er ikke henta fram som grunnlag for dagens markeringer.

De ressursene vi har behandla, er alle det vi kan omtale som «offisielle» ressurser. De kommer fra ei bok skrevet av en fagperson med tilknytning til lærerutdanningene, fra Utdanningsdirektoratet og fra Sametingets ressurside. Således har de stor betydning, særlig som uttrykk for etablerte ståsteder og perspektiver. De er alle skrevet normativt. Samtidig har de verken forskriftstatus, slik læreplanen har, eller en etablert rolle som autoritative tekster. At de trekker i samme retning, ved at vi ser de samme tendensene og tankesettene i alle tre ressursene, tolker vi som at de gir – og er – uttrykk for en form for diskursiv dominans som ikke er ukjent i representasjoner av de samiske samfunnene.

En merknad er verdt å komme med i denne sammenheng: Ulike nettressurser trer for tida fram som særskilte viktige ressurser for lærere som skal markere den samiske nasjonaldagen. Uten at vi har rukket å studere dette eksplisitt ennå, viste 2019 at det skjedde en markant menings- og erfaringsutveksling på Facebookgruppa *Idébroen* om hvordan ulike barnehager skulle og burde markere dagen. Dette får være grunnlag for videre forskning ved ei seinere anledning.

Nasjonaldag i skolene

Som gjennomgangen av ressursheftene viser, anses barnehager og skoler å være en viktig arena for den samiske nasjonaldagen. På ett vis er dette en tilgjengelig inngang for skolene til å ta opp samiske tema i undervisning, noe som også Børresen (1997) er inne på. Sjøelve nasjonaldagen kan være en inngang for å lære mer om denne dagen, og om samisk kultur og samfunn i videre forstand.

Våre to eksempler er to skoler som har det til felles at de ligger i Nord-Norge. I og med de har mer eller mindre nærhet til det samiske

samfunnet, kan en kanskje forvente at de forholder seg aktivt til den samiske nasjonaldagen. Ser vi Nord-Norge under ett, er dette muligens en vel optimistisk forventning. Vi erkjenner at også skoler her kan nedprioritere dagen. Hensikten med å beskrive de to valgte skolene er derfor ikke å gi et generelt bilde av nordnorske skoler, men å presentere to skoler som begge har og har hatt et uttalt mål om å markere den samiske nasjonaldagen. Vi beskriver skolene som henholdsvis samisk og norsk. Dette gjenspeiler at den ene ligger i forvaltningsområdet for samisk språk og bruker samisk læreplan (LK06-S), mens den andre ligger utenfor forvaltningsområdet og bruker norsk læreplan (LK06).

En samisk skole

Den første skolen vi skal se nærmere på, er en barne- og ungdomsskole i Nord-Norge som ligger i et område med sterk samisk tilstedeværelse. Fornorskingspolitikken ramma området hardt, men i dag pågår det et systematisk arbeid for å styrke samisk språk og kultur.

Så langt vi kjenner til, har samenes nasjonaldag blitt markert i kommunen siden 1994. Feiringa har utvikla seg i form og omfang, og tidlig ble barna og skolene sentrale deltakere. I 2019 var det et felles program for skolene i kommunen og en nærliggende barnehage. Denne feiringa foregikk på en kulturinstitusjon i nærheten av den ene skolen. På ettermiddagen fortsatte feiringa for bygda i de samme lokalene. Programmet for 6. februar er med andre ord i dag et helhetlig program, der skolene samarbeider med andre kulturinstitusjoner og lokalsamfunnet.

Markeringa går over en hel skoledag, og fra år til år kan programmet variere. I 2019 var det fem programposter. Dagen starta med at alle deltakerne var til stede da det samiske flagget ble heist, og i den forbindelse sang deltakerne den samiske nasjonalsangen. Deretter holdt lederen for kulturinstitusjonen en tale for dagen, der det ble lagt vekt på toleranse for forskjellighet. Etter talen ble det servert bidos til lunsj, og deretter deltok barnehagebarna og elevene i organiserte aktiviteter: Barnehagebarna og elevene på 1.–7. trinn deltok i lekbaserte aktiviteter ute (eksempelvis med lassokasting). Ute var det også satt opp en lavvo og laga bål som elevene kunne oppsøke for å varme seg. Elevene på

8.–10. trinn så en dokumentarfilm om lokal historie. Skolefeiringa blei avslutta med en konsert med et band fra nærområdet bestående av ungdommer som synger både på norsk og samisk.

For skolen er det ikke vanskelig å knytte innhold og kompetansemål i læreplanverket til nasjonaldagsfeiring, men dagen er ikke primært en dag som handler om læreplanmål om samisk språk og kultur. Mens samisk faginnhold ivaretas gjennom hele året, er 6. februar en dag for feiring. Dette understrekes også av at flere elever, lærere og andre deltakere har på seg samisk kofte, eller andre markører for samisk eller lokal tilhørighet, som smykker og sjal. Denne dagen er det stort sett de voksne som har ordet når alle elevene er samla, og i disse samlingene brukes både samisk og norsk språk.

Slik vi ser det, er nasjonaldagen på denne skolen i ferd med å bli ritualisert som feiring. Flagg, nasjonalsang og samisk festmåltid er sentrale elementer som samler hele skolen, og i tillegg er det programposter der elevene erfarer samisk kultur gjennom lek og kunstneriske uttrykk, som film, kunst og musikk. Det er verdt å bemerke at enkelt-elever ikke blir framheva som bærere av samisk språk eller kultur denne dagen. Elevene deltar og opptrer sammen med resten av klassen, uavhengig av om de identifiserer seg som samiske eller ikke. Samtidig er det opp til elever, lærere og andre voksne om de vil ta på seg samiske klær eller andre symboler.

En norsk skole

Den andre skolen i vårt prosjekt er en videregående skole i Nord-Norge. Skolen er i et område med det som i dag er en overveiende norsk befolkning, men som historisk har hatt et tydelig samisk nærvær, og som har samiske bygder i sin omegn. Skolen kombinerer studiespesialiserende linjer med yrkesfag, og har nylig flytta inn i nye lokaler etter å ha vært spredt på flere skolesteder i lang tid.

Ved skolen har de sia 2010 hatt en egen samisk temauke eller egne samiske temadager i forbindelse med den samiske nasjonaldagen. Her har de tatt opp tema knytta til samisk historie og samfunn, både lokalt og mer generelt. For en stor del har opplegget for disse arrangementene

vært basert på engasjementet til enkeltlærere. Programmet for de siste åra inneholder foredrag (en av artikkelforfatterne har deltatt her), konserter, tematisk styrte undervisningsopplegg og utstillinger av duodji og litteratur på skolebiblioteket.

I forbindelse med arrangementet i 2019 var det et uttalt ønske om at det skulle være en mer systematisk tilnærming til den samiske temauka. Flere av lærerne starta derfor med samordning av planlegginga. I programmet for samisk uke 2019, som var et tredagers arrangement, står det: «[samisk uke ved skolen] har joik og myk duodji som grunntema. Vi har likevel ulike tilbud til våre elever, og mange bidragsytere fra flere hold». Programmet viste dette temaet. Det var egne kurs i henholdsvis joik og duodji som blei fulgt opp av egen konsert med Niko Valkeäpää, en sentral samisk artist, samt det som blei beskrevet som en «samisk catwalk» med framvisninger av både kofter og andre samiske klesplagg laga av elever. Elevene på kunst og håndverk hadde i perioden fram mot den samiske uka hatt et eget prosjekt om samisk kunst, noe som resulterte i egne produksjoner som blei avduka 6. februar. Videre var det visning av samiske filmer, utstilling med samisk tema i biblioteket, foredrag om samiske og urfolksrelaterte forhold og teaterperformance som var knytta til Den kulturelle skolesekken. På sjølve nasjonaldagen var det i tillegg til det nevnte en felles framføring for alle elever av «Sámi sóga lavlla» midt på dagen, samt servering av biđos til lunsj for alle elevene og lærerne. I tillegg var det samiske flagget heist denne dagen.

Oppsummert viser programmet en kombinasjon av en rekke ulike former for hendelser, de fleste på sida av et ordinært undervisningsopplegg. Samiske tema blir tverrfaglige tema, og spenner fra praktisk-estetiske fag til samfunnsfag. Det den samiske uka kanskje aller mest er uttrykk for, er skolens konsentrerte og prosjektbaserte behandling av samiske tema i undervisninga. Både den samiske uka som helhet og sjølve nasjonaldagen går mer i retning av markering enn feiring.

Hvor ligger så eventuelt det rituelle ved den samiske uka på denne skolen? Det er i liten grad eksplisitte ritualer å finne. Det nærmeste er avsynginga av den samiske nasjonalsangen midt på dagen 6. februar. Vi vil likevel argumentere for at det også her er snakk om at den samiske

uka kan karakteriseres som en *ritual-liknende aktivitet*. Det er blitt en årviss og dermed repetert og regelmessig aktivitet at skolen arrangerer ei samisk uke rundt 6. februar. I dette ligger en forventning både blant elevene og blant lærerne til at noe skjer på denne tida som er knytta til samisk samfunn, kultur og historie. Til en viss grad, og basert på programmene til de siste åra med samisk uke, ser det ut til at innholdet er formalisert. Feiringa er også prega av symbolbruk. Interessant nok er det kunstneriske uttrykk som står i sentrum her. Det er joiken og duodji som er de sentrale symbolene. I denne forbindelse kan også fraværserfaringer være verdt å nevne. Det er i liten grad kofter å se – bortsett fra på den «samiske catwalken». Hvorvidt fraværet er forventa og opplevd av dem som var til stede, kan vi foreløpig ikke si. Rektor holdt mot slutten av det offisielle programmet en hilsningstale med en klar seremoniell dimensjon. Hilsningstalen har en dobbelthet knytta til seg. På den ene sida er den i seg sjøl et uttrykk for skolens offisielle deltakelse og delaktighet, for at skolen som institusjon behandler den samiske nasjonaldagen som viktig. På den andre sida var innholdet i talen prega av distanse og av at rektor sjøl ikke definerte de samiske samfunnene som del av skolefellesskapet i talen. Dagen tilhører noen andre, som bare unntaksvis er del av skolefellesskapet.

DISKUSJON

I Norge har 6. februar etablert seg som samenes nasjonaldag, og som en merkedag skoler tar hensyn til. Samtidig er skolene sin behandling av dagen inne i en prosess og ei utvikling. Vi kan med andre ord si at det foregår en indigniseringsprosess, jf. Sollid & Olsen (2019). Ressurshftene vi har sett på og skolene vi har besøkt, viser dette. Det er verd å legge merke til noen elementer som skiller seg ut – både i form av å bli bortimot faste bestanddeler og i form av å være gjenstand for variasjon og forhandling. Ressurshftene løfter fram sentrale samiske symboler, som det samiske flagget og nasjonalsangen. I tillegg legges det vekt på duodji og aktiviteter ute, og lassokasting og lavvo er sentrale elementer i markeringa.

Hvilken status ressursheftene har for de to skolene, var ikke et tema under observasjonene våre. Vi kan ikke se bort ifra at de har vært brukt i planlegginga, men det er mer sannsynlig at disse to skolene i 2019 bygger på egne erfaringer fra tidligere år. Det som er tydelig, er at begge skolene har utvikla sine praksiser og ressurser over tid. De har tatt utgangspunkt i lokale forhold og behov, men bruker samtidig samiske praksiser som er kjent (og kanskje hører til?) langt utover skolenes lokalsamfunn. I arbeidet med å artikulere samiskhet – eller «samisk kultur» – hentes velkjente og overbyggende samiske symboler som kan sies å være tilgjengelige gjennom at de er en del av den diskursive dominansen sine uttrykk.

Å anvende begrepet «artikulasjon» om de handlingene vi har analysert, innebærer å gå utover begreper som «konstruksjon» og «invention of tradition». I tillegg kan artikulasjon ses i sammenheng med og som del av en samtale med og mellom deltakere og praktikere i diskursen. Greg Johnsons (2008) teori om artikulasjon har som utgangspunkt at det finnes et flertall av stemmer og ståsteder i stedet for én definerende. Noen ganger harmoniserer de, andre ganger skjærer de mot hverandre. Ulike artikulasjoner bidrar dermed til å skape, forsterke og utfordre ideen om den sanne tradisjonen. Slik kan tradisjon(er) bli skapt og utfordra i urolige tider. Johnson kommenterer at det i artikulasjoner av tradisjon kan skje at én stemme blir løfta over de andre som den sanne og normative stemmen i tradisjonen. Dette har potensielt en sterkt dempende effekt på andre stemmer (Johnson 2008:247–254). Når det gjelder den samiske nasjonaldagen slik den framtrer på skolene, er det tydelig at det er noen praksiser og symboler som er felles for begge skolene, men at det er ulike former for artikulasjoner av hva som er samisk og hvordan å forholde seg til samisk kultur.

På både den samiske og den norske skolen er det samiske flagget, samisk mat og nasjonalsangen sentral, og dette peker i retning av en ritualisering. Dette er tydelige samiske symboler. Vi legger også merke til at samisk musikk er viktige innslag begge steder, men mens den norske skolen legger vekt på joik, har den samiske skolen tydeligere innslag av sanger. Mens den norske skolen dette året har fått med seg

en etablert samisk artist, har den samiske skolen et ungt band som synger både på norsk og samisk. Den samiske skolen våger å bygge sine praksiser på at skolen befinner seg i et fornorska område. Den norske skolen velger tryggere og mer etablerte samiske artikuleringer. At de velger ulike artikuleringer av samisk kultur, er slik sett i tråd både med deres respektive ulike kontekster og med ideen om artikuleringer i seg sjøl. Slik vi ser det, går den samiske skolen i det fornorska området utafør hovedstrømmen og vektlegger sine stedlige erfaringer i større grad enn den norske skolen gjør.

Kan markeringene vi her beskriver knytta til 6. februar, bli sett som *ritualer*? Det er i liten grad snakk om eksplisitte ritualer som del av markeringene, men det ser i høy grad ut til å være snakk om ritual-liknende aktiviteter. Det ligger etter hvert en klar repetisjon og regelmessighet til grunn for markeringene. Begge skolene har markert 6. februar i en årrekke. Gjentakelsen og at dagen tydelig er plassert i skolenes årsplaner, gjør at det regelmessige og repetitive får sterkere grobunn. Dagen kommer hvert år og skolene forventes å stå for en markering med et bestemt innhold. Her ser det ut til at de to skolene skiller seg noe fra hverandre i den forstand at den samiske skolen nok har et tydeligere definert innhold og regi, samtidig som det vil være noe variasjon fra år til år. Den norske skolens markering varierer mer fra år til år. Samtidig som at det regelmessige og repetitive er en viktig side, er det viktig å understreke at markeringene ikke preges av formalisme i særlig grad. Det er dagen i seg sjøl som først og fremst er formalisert på disse to skolene. Når det gjelder innholdet, viser den samiske skolen en større grad av formalisering enn den norske. Et spørsmål som oppstår, er om forskjellene mellom de to skolene kan forklares ved at det her er snakk om to ulike skoleslag, altså grunnskole og videregående skole. Vi vil ikke avvise at skoleslag kan spille inn på hvordan skolene forholder seg til den samiske nasjonaldagen. Vår erfaring er likevel at skoleslag er av mindre betydning i denne sammenheng, og at tilhørighet til forvaltningsområdet er tilsvarende mer viktig.

Begge skoler bruker tydelige symboler for å markere eller feire. Det er som forventa i liten grad snakk om hellige eller sakrale symboler,

som ganske umiddelbart ville dratt aktiviteten i en rituell retning (Bell 1997:156). De viktigste symbolene vi ser begge steder, er åpnere, men sentrale samiske symboler som flagget, nasjonalsangen og bidos. Flagget er et eksempel på det som Sherry Ortner (1973) i sin beskrivelse av nøkkelsymboler kaller for et oppsummerende nøkkelsymbol: Flagget samler mange ideer, følelser og meninger i et enkelt symbolsk uttrykk. Et flagg har som funksjon og mening å kommunisere et fellesskap. Uten at det i utgangspunktet utfordrer hva fellesskapet innebærer, ligger det i regelen et «vi» til grunn for bruken av et flagg (Bell 1997:156). Det samiske flagget i bruk på offentlige bygninger i Norge passer ikke fullt ut i en slik beskrivelse. Ettersom plassen til samene i det norske samfunnet har vært omstridt og gjenstand for mye diskusjon, vil bruken av flagget kommunisere i flere retninger. Det er ikke gitt at flagget oppleves som samlende og fellesskapsgivende brukt i norske offentlige sammenhenger. En interessant sak å følge videre i seinere arbeider er hvorvidt flagget oppleves ulikt på de to skolene vi har besøkt.

Den samiske nasjonaldagen har klare performative trekk – på to ulike måter. For det første ser vi på begge skolene at markeringene eller feiringene inneholder aktive framvisninger eller oppvisninger med utøvere og tilskuere. På den norske skolen var det et klassetrinn som var forsangere. De sto fram foran resten av skolen i forkant av teaterforestillinga. Sangen var tydelig ukjent for de aller fleste, men de sto fram og sang. På samme skole var det også «samisk catwalk», der både samiske og ikke-samiske elever viste fram kofter og andre samiske eller samiskinspirerte klesplagg. En ekstra dimensjon av performativitet ble tydeliggjort av de få samiske elevene som viste fram egne (og dels egensydde) kofter foran hele skolen. I alle disse tilfellene ligger det en risiko i form av at performativitet i all hovedsak skjer med muligheten for sanksjoner. I lys av Judith Butlers teorier handler dette om kjønn og seksualitet, om muligheten for å «gjøre ditt kjønn feil» (Butler 1999:191). Overført til den samiske nasjonaldagen kan vi med et lite nikk til interseksjonalitetsteori si at det også handler om muligheten for å gjøre sin ungdom og/eller sin etnisitet feil (Olsen 2018). Det er nok ingen overfortolkning at de i all hovedsak norske elevene som var for-

sangere viste en viss grad av ironisk distanse i framføringa. Samtidig var det ut fra våre observasjoner meget respektfulle tilskuere til stede på skolene. Dermed blei det mindre rom for (åpne) sanksjoner.

For det andre er også det å arrangere «Samisk uke» og markering/feiring av samisk nasjonaldag en performance i seg sjøl. Dette gjelder på et mer overgripende nivå med skolen som avsender og ansvarlig. Som institusjon viser skolen fram hva som er viktig. Ved begge skolene vi har vært på, har rektor vært synlig og dermed vist fram en institusjonell forankring. Å lage så store arrangementer som involverer hele skolen i forbindelse med samisk nasjonaldag, kommuniserer og viser fram at dette er viktig for skolen. Måten arrangementet er organisert og satt sammen på, er en kommunikasjonshandling: Det uttrykker bestemte holdninger og ideer om hva det samiske samfunnet er og om hvordan skolen forholder seg til samiske tema og samfunnsforhold. En tydelig forskjell mellom de to skolene er at den norske skolen kommuniserer at 6. februar er en viktig dag, men at det er noen andre sin dag. Det ligger ingen tydelig innskriving av skolefelleskapet i et samisk fellesskap. Den samiske skolen, på sin side, kommuniserer helt klart at 6. februar er «vår» dag. Forskjellen kan, slik vi ser det, omtales som en forskjell mellom en forsiktig form for «andregjøring» og en forsiktig form for «egengjøring». Med andregjøring mener vi handlinger og artikulasjoner som framstiller noen som annerledes enn flertallet (Olsen & Andreassen 2018), som uttrykker og skaper forskjell. Den norske skolen gjør nasjonaldagen til noen andre sin dag. Med egengjøring som nytt begrep eller som ledd i et begrepspar mener vi handlinger og artikulasjoner som uttrykker og skaper enhet og fellesskap. Den samiske skolen gjør nasjonaldagen til sin egen dag, og uttrykker et fellesskap der alle feirer dagen uansett hvor samiske eller ikke-samiske de måtte være. Vi vil hevde at det i begrepsparet egengjøring/andregjøring ligger et skille mellom markering og feiring. Samtidig kan vi ikke utelukke at egengjøring/andregjøring kan handle om forskjeller mellom skoler i et (mer) norsk og et (mer) samisk område, eller om forskjeller mellom videregående skoler og grunnskoler.

Innafor forskninga på religion i skolen har Lars Laird Iversen (2014) brukt begrepet uenighetsfellesskap for å beskrive hvordan elever i et

klasserom kan – og skal – være uenige med hverandre, men samtidig oppleve at de hører sammen i et fellesskap. Parallellen til vårt tema er at fellesskapet her er at elevene deler feiringa av dagen trass i at det er et mangfold i hvordan de relaterer seg til et samisk samfunn. En slik tankegang kan sies å finne gjenklang i begrepet mangfoldskompetanse (Røthing 2016). Mangfoldskompetanse er tredelt og innebærer kunnskap om mangfold, evne til å håndtere og leve med mangfold, og et normkritisk perspektiv på mangfoldet. Den samiske nasjonaldagen i skolene kan være et ledd i å utvikle mangfoldskompetanse. Utfordringa – og en mer uopptråkka sti – er trolig det normkritiske perspektivet.

Så vil vi stille spørsmålet om 6. februar er en imitasjon av 17. mai. Her er det viktig å skille mellom våre to skoler. For mens skolen i det mer norske området legger vekt på kunnskapsformidling på den samiske nasjonaldagen, legger den samiske skolen åpenbart mer vekt på feiring. Det er mulig 17. mai tjener som forbilde for den samiske skolens 6. februarfeiring, men forskjellene er likevel åpenbare. 17. mai er en fridag for alle, og foreldrene står primært for arrangementene rundt omkring på skolene. 6. februar er ikke fridag, og det er skolen som i samarbeid med andre institusjoner som er samarbeidspartnere med skolen. Foreldrene er ikke til stede på skolen denne dagen, men de kan delta i den åpne feiringa på ettermiddagen. Som sosial praksis er altså ikke 6. februar ritualisert på samme nivå som 17. mai. Et likhetstrekk er samtidig at verken den norske eller den samiske nasjonaldagen har et tydelig politisk innslag, og sett i lys av det historiske bakteppet for 6. februar er dagen apolitisert. Rolleleken om samisk landsmøte som er beskrevet i ressursheftet som Sametinget viser til (jf. (Ovtta 2014), peker i retning av dette politiske nivået, men mest fremtredende er likevel feiring og markering gjennom tydelige samiske nasjonale og kulturelle symboler.

Våre eksempler fra to skoler i Nord-Norge peker i retning av et tydelig skille mellom markering og feiring, et skille som også Børresen (1997) er inne på. Våre empiriske nedslag viser dels at den norske skolen gjør et betydelig arbeid med å bygge kunnskap gjennom ritualiserte markeringer, og denne markeringa utvikler seg fra år til år.

Det finnes et potensiale for at skolens markering kan bidra til kunnskap om samiske tema som bygger på ritual-liknende aktiviteter, men som bruker artefakter som byggesteiner fram mot en mer sammensatt kunnskapsbase og også interkulturell forståelse (jf. Dewilde et al. 2017; Niemi, Kuusisto, & Kallioniemi 2014). Også den samiske skolen bygger elevenes kunnskapsbase, men til forskjell fra den norske skolen i vårt materiale er ikke selve dagen satt av til å bygge fagkunnskap gjennom markeringa, og slik sett minner 6. februar om 17. mai. I stedet legger den samiske skolen opp til felles feiring der verdier som tilhørighet til Sápmi og samisk kultur og skolefelleskap trer tydeligere fram. Vi tolker skolenes stadige videreutvikling av program og innhold som uttrykk for skolenes refleksivitet rundt potensialet som ligger i nasjonaldagen, og vi ser igjen et tydelig skille mellom refleksivitet om markering som har et perspektiv utenfra, og refleksivitet om feiring, som altså har et innenfraperspektiv.

Vi har i et tidligere arbeid (Sollid & Olsen 2019) argumentert for at utdanning om og for urfolk kan sees som å være i en indigeniseringsprosess. Dette innebærer at urfolk, urfolks rettigheter og urfolksrelaterte tema i økende grad får anerkjennelse og ligge til grunn for undervisninga. Arbeidet med den samiske nasjonaldagen på skolen viser den samme tendensen. Samtidig viser det også at det ikke er snakk om en lineær og jevn tendens. Ulike skoler og ulike deler av utdanningsfeltet kan bevege seg i ulik takt og ulikt tempo.

Den samiske nasjonaldagen på skolene er en måte å vise fram og markere hva som er viktig for skole og samfunn. Ritualiseringa av dagen kan sies å skape rammer for dagen ut fra ritualenes regelmessighet og repetisjon. Dagen gir mulighet for nyskaping ut fra ritualenes fritak fra hverdag, og den gir skolene et handlingsrom mellom eksotisering og fokus på det spesielle på den ene sida og integrasjon og engjering på den andre sida.

REFERANSER

- Aamotsbakken, Bente 2015. «En marginalisert litteratur? Representasjon av samiske tekster i norskfaglige læremidler for ungdomstrinnet». I: *Norsk Pedagogisk Tidsskrift*, 99(3–4), 282–293.
- Bell, Cathrine 1997. *Ritual. Perspectives and Dimensions*. Oxford: Oxford University Press.
- Borgen, Peder 1997. *Samenes første landsmøte 6.–9. februar 1917. Grunnlaget for Samefolkets dag 6. februar*. Trondheim: Tapir.
- Butler, Judith 1999. *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*. New York: Routledge.
- Børresen, Beate 1997. *Høytider og høytidsfeiring*. Oslo: Tano Aschehoug.
- Dewilde, Joke, Kjørven, Ole Kolbjørn, Skaret, Anne & Skrefsrud, Thor-André 2017. «International week in a Norwegian School. A Qualitative Study of the Participant Perspective». I: *Scandinavian Journal of Educational Research*, 62/3, 474–486.
- Folkenborg, Håkon Rune 2008. *Nasjonal identitetsskaping i skolen. En regional og etnisk problematisering*. Tromsø: Eureka.
- Gjerpe, Kajsa Kemi 2017. «Samisk læreplanverk – en symbolsk forpliktelse?» I: *Nordic Studies in Education*, 37(03–04), 150–165. DOI:10.18261/issn.1891-5949-2017-03-04-03
- Gjerpe, Kajsa Kemi 2020. «The articulation of ‘Textbook Sápmi’ – a comparative analysis of Sámi content». I: Koivuroa, Timo mfl. (red.): *Handbook on Arctic Indigenous Peoples*. Rovaniemi: Routledge. (Forthcoming)
- Hoffman, Diane M. 1996. «Culture and Self in Multicultural Education: Reflections on Discourse, Text, and Practice». I: *American Educational Research Journal*, 33(3), 545–569.
- Haakedal, Elisabet 2009. «School festivals, collective remembering and social cohesion: A case study of changes in Norwegian school culture». I: *Journal of Religious Education*, 57(3), 46–55.
- Iversen, Lars Laird 2014. *Uenighetsfelleskap. Blikk på demokratisk samhandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Johnson, Greg 2008. «Authenticity, Invention, Articulation: Theorizing

- Contemporary Hawaiian Traditions from the Outside». I: *Method and Theory in the Study of Religion*, 20(3), 243–258. <https://doi.org/10.1163/157006808X317464>
- Kunnskapsdepartementet 2017. Overordnet del – verdier og prinsipper for grunnopplæringen. Henta fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/37f2f7e1850046a0a3f676fd45851384/overordnet-del---verdier-og-prinsipper-for-grunnopplaringen.pdf>
- Lane, Pia 2014. «Nexus analysis». I: *Handbook of Pragmatics Online*, Volume 18(2014), 1–18. doi:10.1075/hop.18.nex1
- Lien, Lars 2018. «Sámi álbmotbeaivi – ‘samefolkets dag’ eller ‘samenes nasjonaldag’?» I: *FLEKS - Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice*, 5(1). <https://doi.org/10.7577/fleks.2865>
- Niemi, Pia-Maria & Hotulainen, Risto 2016. «Enhancing students’ sense of belonging through school celebrations: A study in Finnish lower-secondary schools». I: *International Journal of Research Studies in Education*, 5(2), 43–58. DOI: 10.5861/ijrse.2015.1197
- Niemi, Pia-Maria, Kuusisto, Arniika & Kallioniemi, Arto 2014. «Discussing school celebrations from an intercultural perspective – a study in the Finnish context». I: *Intercultural Education*, 25(4), 255–268. DOI: 10.1080/14675986.2014.926143
- Olsen, Torjer 2017. «Colonial Conflicts: Absence, Inclusion, and Indigenization in Textbook Presentations of Indigenous Peoples». I: Andreassen, Bengt-Ove, Lewis, James & Thobro, Suzanne A. (red.): *Textbook Violence*, s. 71–86. Equinox eBooks Publishing.
- Olsen, Torjer A. 2018. «Grenser for tro. Læstadiansk ungdom, etnisitet og kjønn». I: Høeg, Ida-Marie (red.): *Religion og ungdom*, s. 61–84. Oslo: Universitetsforlaget.
- Olsen, Torjer A. & Andreassen, Bengt-Ove 2018. «‘Urfolk’ og ‘mangfold’ i skolens læreplaner». I: *FLEKS - Scandinavian Journal of Intercultural Theory and Practice*, <https://doi.org/10.7577/fleks.2248>.
- Oppføringslova 1999. *Lov om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa*. Henta fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>.

- Ortner, Sherry B. 1973. «On Key Symbols». I: *American Anthropologist* 75: 1338–46.
- Ovttas 2014. «Sámi álbmotbeaivi Samenes nasjonaldag». Henta fra <http://prod.ovttas.no/nb/node/5459>
- Røthing, Åse 2016. *Mangfoldskompetanse. Perspektiver på undervisning i yrkesfag*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Sametinget 2019. «Nasjonaldag og nasjonale symboler». Henta fra <https://www.sametinget.no/Om-Sametinget/Bakgrunn/Nasjonaldag-og-nasjonale-symboler>
- Scollon, Ron, & Scollon, Sue Wong 2004. *Nexusanalysis. Discourse and the emerging internet*. London, New York: Routledge.
- Sollid, Hilde og Olsen, Torjer A. 2019. «Indigenising Education: Scales, interfaces and acts of citizenship in Sápmi». I: *Junctures*, s. 20:29–42.
- Utdanningsdirektoratet [2007]. *Gávnos. Samisk innhold i Kunnskapsløftet – et ressurshefte for lærere i grunnsopplæringen*. Henta fra <https://www.udir.no/globalassets/upload/larerplaner/veiledning/gavnos.pdf>
- Utdanningsdirektoratet 2015. *Gávnos. Samisk innhold i Kunnskapsløftet – et ressurshefte for lærere i grunnsopplæringen*. Henta fra <https://www.udir.no/globalassets/upload/larerplaner/gavnos-endaelig-2015.pdf>
- Zachariassen, Ketil 2012. *Samiske nasjonale strateger. Samepolitikk og nasjonsbygging 1900–1940*. Isak Saba, Anders Larsen og Per Fokstad. Karasjok: ČálliidLágádus forlag.

ABSTRACT

The Sami National Day on February 6th was instituted in 1992 to annually commemorate the first Sami convention in Trondheim in 1917. Today, the day has become an important day to commemorate and/or celebrate, and to make a focused way of dealing with Sami and indigenous issues in educational practices. In this article, we analyse the Sami National Day as a school ritual. Theoretically, we look to perspectives

on ritual from Cathrine Bell, to perspectives on performativity from Judith Butler, and the concept of articulation from Greg Johnson. An important context is the place of the Sámi in the Norwegian school. As the role and the place of the Sámi have been strengthened in recent years, the national day seems to have grown more important. We investigate the celebration of the day in two different schools and also in teaching resources, putting the analysis in a bigger context of the way the school system deals with Sámi issues.

Keywords: School rituals, Sami content in school, Indigenous education, Sami National Day